

УДК 168.522:72

*Р. Кюнцлі, к. філол. н., А. Степанюк, к. арх.
Львівський національний аграрний університет*

ПИЛИП РУ (РУХ): ПОШУКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В САКРАЛЬНІЙ АРХІТЕКТУРІ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ

Постановка проблеми. Необхідною передумовою інтелектуального прогресу суспільства в сучасних умовах є національна ідентичність народу, яка неможлива без знання та ґрунтовного опрацювання й використання історико-культурної спадщини. Культурна спадщина українського народу охоплює надбання національної культури, які створені як в Україні, так і поза її межами, у діаспорі. Вивчаючи, пропагуючи культуру, ми відроджуємо нашу духовність, націю, країну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджували проблеми та традиції церковного будівництва української діаспори низка учених, зокрема: Т. Геврик, П. Іванець, О. Іванусів, Д. Крвавич, Р. Жук, Р. Галишич, Р. Павлишин, В. Січинський, В. Слободян, М. Сополіга.

У наукових дослідженнях стосовно культурно-мистецького надбання української діаспори в Канаді наразі не приділено жодної уваги проектній діяльності архітектора Пилипа Ру – важливої складової церковної архітектури української діаспори. Пропонуємо ознайомитися з творчістю архітектора.

Постановка завдання. Завдання нашого дослідження – дослідити архітектурну спадщину Пилипа Ру та її роль у збереженні та відновленні традицій у сучасному українському храмовому будівництві. Протягом десятиріч у діаспорі нагромаджено значний духовно-культурний потенціал. Українським емігрантам вдалося зберегти свою національну ідентичність завдяки безкорисливій праці на ниві розвитку української культури. Щоб стримати швидкі темпи асиміляції, які неминучі на чужій землі, українці будують школи, «Будинки «Просвіти», церкви. Розвиток українського сакрального будівництва у діаспорі значною мірою зобов'язаний неабиякій подвижницькій роботі наполовину німця, наполовину француза, але справжнього українця – архітектора о.Пилипа Ру.

На відміну від таких архітекторів української діаспори, як Т. Геврик, Р. Жук, В. Січинський, І. Жуковський, А. Осадца, ім'я Пилипа Ру ніколи не згадується в українській архітектурі, мистецтві, культурі. Відновлення історичної справедливості – ознайомлення, творче опрацювання мистецького спадку архітектора Пилипа Ру, в архітектурних творах якого відчувається дослідження та пізнання, а відтак реалізована сутність

національної української архітектури – її духовність, унікальність, – це відповідь та визначення шляху сучасним архітекторам: для чого й як відроджувати українську культуру у себе на батьківщині.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні немає достеменних даних про кількість церков та соборів, громадських будівель, споруджених Пилипом Ру для української громади в Канаді. Згідно з попередніми підрахунками це близько 50 реалізованих проектів [3]. О. Пилип Ру був найвпливовішим архітектором Української католицької церкви, який вивчив національні архітектурні сакральні традиції, переосмислив відповідно до вимог часу і втілював українські форми сакральної архітектури на чужій землі.

Народився о.Ру в Ельзас-Лотарингії 6 серпня 1883 року, вважав себе більше німцем, ніж французом. Відомо, що як місіонер у 1910 році побував на Україні у монастирі оо. Василіан у Бучачі [1, с. 49], де вивчав українські мову, культуру, способи побудови українських церков. До Канади Ру переїхав у 1913 році, де розпочав свою місіонерську діяльність серед українців у північній частині провінції Альберта. Тільки у Манітобі о. П. Ру спорудив 10 церков. Проте втіленням українських сакральних традицій стала церква Покрови в Мавнтен Ровд, Манітоба (рис. 1). У «Пропамятній книзі з нагоди ювілею поселення українського народу в Канаді» 1941 року зазначено: «Направду вона найкраща і найбільша церква в Канаді... Ця церква це прикраса не тільки околиці, але й великий здобуток нашого цілого народу в Канаді» [2, с. 157].

Рис. 1. Церква Покрови Пресвятої Богородиці в Мавнтен Ровд, Манітоба (арх. о. Пилип Ру).

Церква розрахована на 3000 вірян, дерев'яна, хрещата, поставлена на міцному фундаменті з цементу. Фасади білі, кути та декоративне оздоблення дверей оформлені брунатною фарбою. Висота – 43 м. 20 см, довжина – 14 м. 40 см, ширина – 27 м. 60 см.; 135 вікон різних форм і розмірів відповідно до ярусів, які утворені ступінчастим дахом, створюють враження вишивки. Церква має п'ять престолів, кілька дияконників, довкола неї є кілька

поверхів хорів. У 1935 році церкву розмалював відомий художник Майданик. У 1966 році святиня згоріла. Власне ця рання церква о.Ру 1923-1925 років свідчить про ще свіжі враження священника від бойківських церков на Україні.

Храми пізнішого періоду вже відображають власне канадський тип української церкви, який сформувався внаслідок складної еволюції сакральної української архітектури в Канаді. Ці церкви хрещаті у плані, фронтальне рамено дещо витягнуте, що нагадує про еволюцію хрещатої церкви з базиліки, мають одну велику баню посередині та дві менші по боках. Фронтальний фасад нагадує латинські готичні собори з вестверками та розою в центрі, проте куполи вказують на українські барокові стильові риси. Сьогодні важко стверджувати, що було передосновою формування типового плану української церкви в Канаді: чи це були католицькі храми романської доби, а потім готичної, коли одній чарунці середнього нефа відповідають дві з кожного боку, чи пам'ять про хрещаті українські церкви, а, можливо, гібрид двох планів. Хоча, належить зазначити, що українці Канади надали перевагу хрестово-купольному конструктивному вирішенню даху, а не перехресному склепінню, як це зустрічаємо у латинських соборах зі зв'язаною системою.

Рис. 2. Церква Пресвятої Тройці в Мінк Крік, Манітоба (арх. о. Пилип Ру).

Зразком української церкви в Канаді можна вважати церкву Пресвятої Тройці в Мінк Крік (Манітоба) (див. рис. 2) та церкву Вознесіння Г.Н.ІС у Вінніпегозис місті (Манітоба).

О. Пилип Ру був найвпливовішим архітектором Української католицької церкви в Зх. Канаді. Він створив синтез української барокової церковної архітектури з архітектурою великих західноєвропейських соборів.

Творчі пошуки о. Пилипа Ру не припиняються. Архітектор не зупиняється на власне канадських формах українських церков, й у

наступних задумах сміливо поєднує українські традиційні мотиви, ренесансні риси та фрагменти класицизму. Такими еkleктичними творіннями великого подвижника стали церкви Св. Йосафата в Едмонтоні (рис. 3) та церква Непорочного зачаття, завершення якої о.Ру так і не побачив (рис. 4, 5).

Рис. 3. Церква Святого. Йосафата в Едмонтоні (арх. о. Пилип Ру).

Церква св. Йосафата побудована у вигляді хреста зі заокругленими раменами. Розміри храму – 37, 8 x 31, 29 м, висота найвищої бані – 29, 8 м. Довкола центральної бані є чотири менші бані і, за традицією Української церкви в Канаді, фронтальний фасад оздоблюють дві вежі з ренесансними куполами та відкритими ліхтарями. Загалом будівлю оздоблюють сім восьмигранних мідних бань, які символізують сім святих тайн.

Особливістю церкви є її орнамент, виконаний з різної за кольором цегли: зовнішні стіни – з червоної, пілястри – з темніших цеглин, для узорів та оздоблення використана також жовта цегла; класичний портик, виконаний за допомогою грецьких колон та архітрава. Над портиком ми бачимо символічне зображення української хати зі сакральним зображенням трьох вікон. Символіка відтворена в архітектурних творіннях о.Пилипа Ру часто.

Рис. 4. Церква Непорочного Зачаття в Кукс Крик (арх. о. Пилип Ру).

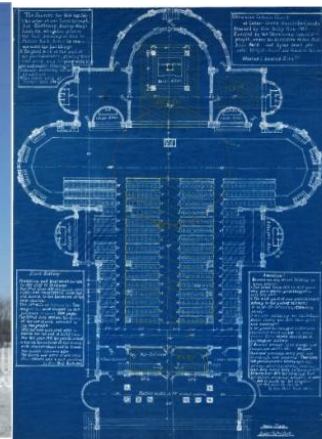

Рис. 5. План церкви Непорочного Зачаття в Кукс Крик (арх. о. Пилип Ру).

Особлива історія пов'язана з побудовою церкви в Кукс Крик. Побачивши вперше безкрайні степові простори, отець був захоплений, однак у нього не було ні будматеріалів, ні робочої сили. Взагалі нічого не було, окрім бажання верховного духовенства побудувати церкву. Проте будь-які труднощі о. Ру сприймав як промисел Божий.

Будівництво храму тривало 22 роки. Кошти не позичали й не надходили від церковного духовенства, тому що люди у вільний від роботи час під керівництвом Ру будували власними зусиллями. На будівництво храму необхідно було 20 вагонів цементу, тисячі тонн піску і гравію. Все робилося вручну, без застосування будь-яких механізмів, навіть бетон вимішували вручну. Роки, прожиті в Україні, не пройшли даремно: Пилип Ру вивчив методи імітації мармуру, цегляної кладки у будівництві, які виконувалися в Україні протягом декількох десятків років. 27 липня 1952 року відбулося відкриття церкви. Впродовж будівництва храму о. Ру отримав звання єпископа (архієпископа).

Під час спорудження церкви Непорочного Зачаття о. Ру скористався усіма знаннями, здобутими в Україні. Хоча храм часто зараховують до київського стилю [4], проте чітко простежуються різні стильові риси, що вказує на її еkleктичність. Розміри церкви – 44,7 x 30 м, підвальне приміщення – 3,6 м високе, має 65 вікон, шість входів. Стіни церкви цегляні, висота стін – 12 м, у двох рядах розміщено 95 вікон. Церква хрещата, тринавна, дев'ятибанна. Висота великої бані – 32,7 м, у церкві 15 престолів. Куполи церкви напівсферичні, з відкритими ліхтарями. Фасади пофарбовані

у блідо-жовтий колір, а внутрішній інтер'єр оформлений у національних кольорах України: пастельні синій і жовтий. Стеля – блідо-блакитна, з чорними зірками.

Висновки. Національна сакральна архітектурна спадщина України зазнала непоправної шкоди впродовж тоталітарного режиму: протягом півстолітнього періоду культове будівництво в нашій країні було відсутнє. Національні традиції у церковній архітектурі в цей час продовжують розвиватися за кордоном зодчими української діаспори, де велося інтенсивне будівництво церков громадами українських емігрантів.

У церковній архітектурі спостерігаємо своєрідну мішанину стилів – україно-канадський синтез. Сакральна архітектура української діаспори проходить еволюцію від церков хатного типу (спроби відтворення візуальної пам'яті народними майстрами) до новітніх споруд зі сучасними будівельними матеріалами фахових архітекторів. Міжнародне визнання у другій половині 20 ст. отримує творчість Радослава Жука за вдалу інтерпретацію національних традицій в сучасних формах.

Успіхам і досягненням новітньої церковної архітектури української діаспори, яка впливала на процес відродження сакрального будівництва в Україні, передувала праця багатьох священиків, майстрів, архітекторів української діаспори першої половини ХХ ст. Ці представники інтелігенції зробили неоціненний внесок у формування духовного імунітету українців, яким в еміграції, в умовах ринку, комерціалізації культури вдалося зберегти свою національну ідентичність. Архітектори української діаспори не тільки рятували від духовного виродження українців на чужині, – вони стали орієнтиром у відродженні сакральної архітектури в Україні, розвиток якої був перерваний через атеїстичну політику радянського режиму. Яскравим представником групи подвижників Української церкви та сакральної архітектури в Канаді є Пилип Ру, творчість якого, на думку авторів – цікава й актуальна в період відродження української церковної архітектури, незаслужено забута, тому має зайняти належне місце у розвитку загальнонаціональної архітектури України.

Бібліографічний список

1. Гординський С. Сакральне мистецтво української діаспори / Святослав Гординський // Українське сакральне мистецтво: традиції, сучасність, перспективи : матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 4-5 травня 1993 р.). – Львів : Свічадо, 1994. – С. 46-60.

Пропам'ятна книга з нагоди золотого ювілею поселення українського народу в Канаді 1891-1941 [Уложена українськими католицькими священиками під проводом свого єпископа]. – Йорктон : Накладом єпископського ординаріату з печатні «Голосу Спасителя», 1941. – 338 с.

Memorable Manitobans: Philip Ruh (1883-1962) [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : http://www.mhs.mb.ca/docs/people/ruh_p.shtml.

Ukrainian Catholic Church of the Immaculate Conception National Historic Site of Canada [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.historicplaces.ca/en/rep-reg/place-lieu.aspx?id=13013&pid=0>.

Кюнцлі Р., Степанюк А. Пилип ру (рух): пошуки національної ідентичності в сакральній архітектурі української діаспори

У статті розглядаються життя та діяльність Пилипа Ру (1883–1962) – священника-подвижника Української церкви в Канаді, архітектора сакральної архітектури української діаспори. Обґрунтовується положення про вагомий роль Пилипа Ру у становленні та збереженні національної ідентичності церковної архітектури українців в Канаді.

Ключові слова: Пилип Ру, сакральна архітектура української діаспори в Канаді, національна ідентичність, традиції церковної архітектури.

Kiuntsli R., Stepaniuk A. Philip ruh: search for national identity in sacral architecture of ukrainian diaspora

The article is focused on the life and activities of Philip Ruh (1883–1962), a priest, devotee of Ukrainian church in Canada, a designer of Ukrainian Diaspora sacral architecture. It proves the sufficient role of Philip Ruh in formation and conservation of identity of Ukrainian church architecture in Canada.

Key words: Philip Ruh, sacral architecture of Ukrainian Diaspora in Canada, national identity, traditions of church architecture.

Кюнцли Р., Степанюк А. Филип Ру: поиски национальной идентичности в сакральной архитектуре украинской дйаспоры

В статье рассматривается жизнь и творчество о. Филипа Ру (1883–1962) – священника-подвижника Украинской церкви в Канаде, архитектора сакральной архитектуры украинской диаспоры. Обґрунтовується положення про вагомий роль Пилипа Ру у становленні та збереженні національної ідентичності церковної архітектури українців в Канаді.

Ключевые слова: Филип Ру, сакральная архитектура украинской диаспоры в Канаде, национальная идентичность, традиции церковной архитектуры.